

МОВЛЕННЄВА СИТУАЦІЯ ПЕРЕКЛАДУ ЯК ВУЗЬКИЙ КОНТЕКСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

Кривошея В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Медвідь О. М.

Поняття мовленнєвої ситуації належить до найбільш опрацьованих теорією перекладу. Мовленнєву ситуацію розглядають як конкретну ситуацію мовленнєвого спілкування й виділяють такі її основні складові, як: предметна ситуація, що охоплює сферу комунікації й конкретну тему повідомлення; ситуація спілкування, або соціолінгвістичні фактори, що визначаються особами комунікантів, їх соціально-рольовими відносинами й умовами, у яких відбувається спілкування; психолінгвістичні фактори, обумовлені психічними особливостями; власне лінгвістичні фактори, тобто мовне оформлення повідомлення. Для адекватного розуміння мовленнєвої ситуації, а отже, успішного здійснення перекладацького завдання, перекладач повинен мати уявлення про предмет спілкування. З. Л. Львовська наголошує на тому, що предмет мовлення особливим чином впливає на учасників комунікації, зокрема, "детермінує мовні засоби вираження змісту як самим автором, так і перекладачем".

Важливість впливу фонових знань перекладача на повноту, точність і адекватність передання змісту повідомлення не тільки визнається теоретиками й практиками перекладу, але й дає змогу деяким з них стверджувати, що успішно перекладати у конкретній галузі науки та техніки може лише людина із профільною технічною освітою. У межах конкретної мовленнєвої ситуації предметна ситуація постійно вступає у тісний зв'язок із ситуацією спілкування, що одночасно розширює зміст повідомлення і надає перекладачеві можливість глибше й точніше його зрозуміти. Соціолінгвістичні фактори, які визначають ситуацію спілкування, охоплюють місце й час мовленнєвої ситуації та особливості її учасників.

Технічний перекладач, отримавши дані про те, де, коли й ким було опубліковане певне повідомлення, завчасно готує себе до роботи із ним, обираючи ту чи іншу стратегію перекладу. Особа автора вихідного повідомлення має рівний вплив на зміст й оформлення і художнього твору, і наукового тексту або технічного документу, тому кваліфікований технічний перекладач повинен приділити достатньо уваги усвідомленню того, чий текст він перекладатиме. Так, полегшити розуміння повідомлення та його передання засобами іншої мови можуть такі екстралінгвістичні знання, як стать, вік та національність автора; його освіта й кваліфікація; провідна сфера

науково-теоретичної або практичної діяльності; місце роботи або приналежність до певної наукової школи.

Нарешті, перш ніж приступити до реалізації конкретного перекладацького завдання, кваліфікований технічний перекладач повинен дізнатися, хто виступає реципієнтом повідомлення, щоб надалі користуватися цими знаннями для вибору певного мовного оформлення або здійснюючи необхідну прагматичну адаптацію тексту. Зазвичай письмовий перекладач не має безпосереднього контакту із аудиторією, тому читач може залишатися для нього так само неперсоніфікованим, як і автор, що не може сприяти покращенню якості перекладу. Під час навчання майбутні перекладачі у галузі науки та техніки повинні чітко усвідомити необхідність установити, на якого реципієнта вихідного тексту розрахований оригінал й орієнтуватися на відповідну групу рецепторів у мові перекладу, адже від того, як перекладач сприйматиме читача залежить адекватність вибору стратегії перекладу й успішність виконання перекладацького завдання.

Таким чином, конкретна мовленнєва ситуація перекладу становить собою вузький контекст професійної діяльності, тобто постійно повторюваний етап широкого контексту – усієї сукупності умов, у яких здійснюється професійна діяльність перекладача, суспільних відносин, у які він вступає, завдань, які перед ним постають, засобів, які він використовує під час виконання цих завдань, і факторів, які впливають на успішність їх виконання.

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад: на матеріалі англomовних перекладів укр. прози / Р. П. Зорівчак – Львів : Вид-во при Львівському ун-ті, 1989. – 215 с
2. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову / В. І. Карабан. – Вінниця, 2004.
3. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. - М. : Изд-во «ЭТС». – 2004. – 424с.
4. Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный перевод / Р. К. Миньяр-Белоручев. – М., 1980.
5. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы аспекты / А. Д. Швейцер – изд. 2–е.

Кривошея, В. Мовленнєва ситуація перекладу як вузький контекст професійної діяльності технічного перекладача [Текст] / В. Кривошея ; наук. кер. О.М. Медвідь // Перекладацькі інновації : матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 12-13 березня 2015 р. / Редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. - Суми : СумДУ, 2015. - С. 73-74.